

AGENCIJA ZA PREDŠKOLSKO,
OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE

Izdavač:

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Za izdavača:

Maja Stojkić, direktorica Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Rukovodilac PJ Sarajevo:

Alisa Ibraković, zamjenica direktorice Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Autorica:

Hašima Ćurak, stručna savjetnica za predškolski odgoj i obrazovanje

Lektura:

Naida Babić

DTP:

Branka Zvečevac, referent specijalist za grafički i web dizajn

Odbor Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje usvojio je dokument „Standardi učenja i razvoja djeteta u uzrastu pred polazak u osnovnu školu“ 22. decembra 2020. godine.

Izrazi koji su napisani samo u jednom gramatičkom rodu odnose se jednako na ženski i muški rod.

Standardi učenja i razvoja djeteta u uzrastu pred polazak u osnovnu školu

1. Okvir za uspostavljanje Standarda učenja i razvoja djeteta

Na osnovu Okvirnog zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini i Zakona o Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, Agencija je tokom 2018. godine razvila Zajedničku jezgru cjelovitih razvojnih programa za predškolski odgoj i obrazovanje definisanu na ishodima učenja. Zajednička jezgra cjelovitih razvojnih programa je korištena kao okvir i osnov za izradu Standarda učenja i razvoja predškolskog djeteta u uzrastu pred polazak u osnovnu školu.

U periodu ranog djetinjstva dijete uči brže nego u bilo kojem kasnijem razdoblju života. Ono je aktivni činilac vlastitog razvoja koji se odvija kroz dinamičku interakciju sa sredinom u kojoj raste. To je period najburnijeg biološkog razvoja ljudskog bića i ključno doba za zdrav tjelesni, emocionalni, socijalni, jezički i intelektualni razvoj, koji je isprepletan djelovanjem fizičke, socijalne i kulturne sredine. Postoje brojni naučni dokazi da zdrav razvoj u ranoj dobi ima najveći značaj i uticaj na buduća obrazovna postignuća, cjeloživotno učenje i zdravlje, ekonomsku produktivnost i učešće osobe u demokratskom društvu. Konvencijom o pravima djeteta se navodi da svako dijete ima pravo na obrazovanje na osnovu kojeg se maksimiziraju njegove sposobnosti i poštuje njegov porodični, kulturni i jezički identitet, kao i da dijete ima pravo da se igra i bude aktivan učesnik u svim pitanjima koja se tiču njegovog života.

Zajednička jezgra cjelovitih razvojnih programa za rad u predškolskim ustanovama je prvi okvir učenja za djecu ranog i predškolskog uzrasta u Bosni i Hercegovini. Agencija je razvila ovaj okvir kako bi se pomoglo profesionalcima u oblasti predškolskog odgoja i obrazovanja u pružanju mogućnosti da djeca maksimiziraju svoj potencijal i razviju temelj za budući uspjeh u učenju i životu. Zajednička jezgra i Standardi učenja i razvoja su širok okvir za osiguranje mogućnosti da djeca u svim ustanovama za odgoj i obrazovanje u ranom djetinjstvu dožive kvalitetno podučavanje i učenje. Posebno se naglašava učenje bazirano na igri i vlastitoj aktivnosti djeteta, prepoznaje važnost komunikacije i jezika (uključujući ranu jezičku i matematičku pismenost), te društveni i emocionalni razvoj.

Cilj učenja Zajedničke jezgre cjelovitih razvojnih programa u predškolskom odgoju i obrazovanju definisane na ishodima učenja je osigurati i stvoriti uslove dobrobiti za svako dijete, koja se sagleda kroz tri aspekta:

- lične, emocionalne, socijalne i obrazovne dobrobiti za svako dijete u Bosni i Hercegovini,
- društvene dobrobiti kojom se osnažuje zajednica da stvara bolje uslove za odgoj i obrazovanje djece,
- sistemsko-institucionalne podrške kao osnove za osiguravanje dobrobiti za svako dijete uključeno u institucionalni odgoj i obrazovanje.

Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini normirao je vrijednosti, principe i ciljeve predškolskog odgoja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini. Zajedničkom jezgrom cjelovitih razvojnih programa u predškolskom odgoju i obrazovanju, koja je također zasnovana na ovim normama, definisane su razvojne oblasti, kompetencije i ishodi za djecu predškolskog uzrasta u okviru cjelovitih razvojnih programa u institucionalnom predškolskom odgoju i obrazovanju. Standardima učenja i razvoja se bliže određuju razvojna i odgojno-obrazovna očekivanja od predškolskog djeteta u uzrastu pred polazak u osnovnu školu, na osnovu kojih se planiraju iskustva i prilike koje odrasle osobe trebaju omogućiti djeci da bi očekivanja bila realna.

2. Namjena Standarda učenja i razvoja djeteta

Standardi učenja i razvoja definisani su tokom 2020. godine i predstavljaju nastavak rada Agencije na podršci razvoju kvaliteta u predškolskom odgoju i obrazovanju kroz operacionalizaciju ishoda i implementaciju u praksi Zajedničke jezgre cjelovitih razvojnih programa u predškolskom odgoju i obrazovanju.

Standarde učenja i razvoja definisane na temelju Zajedničke jezgre treba razumjeti kao razvojni dokument sa prikazom vidljivih ponašanja koja dijete može demonstrirati, realnih razvojnih očekivanja i kompetencija koje bi svako dijete bez ozbiljnih razvojnih teškoća, u uzrastu pred polazak u školu, moglo da razvije pod uslovom da mu je pružena podrška i odgovarajuće podsticajne prilike (fizičke, socijalne, odgojno-obrazovne, kulturološke,...) za razvoj kompetencija.

Kao takvi, Standardi učenja i razvoja predstavljaju alat i smjernice za predškolske ustanove, posebno za odgajatelje i druge odgojno-obrazovne stručnjake u sistemu predškolskog odgoja i obrazovanja, za podršku u procesu planiranja odgojno-obrazovnog procesa i praćenju i dokumentovanju razvoja i napredovanja djece u odnosu na očekivane ishode u autentičnom socijalnom i kulturnom kontekstu. Standardi učenja i razvoja su namijenjeni prvenstveno ustanovama za predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnim školama, ali se njihov potencijal može koristiti i u drugim institucijama brige za djecu, dnevnim centrima, igraonicama, sportsko-rekreativnim centrima, kampovima za djecu i slično.

Odgajatelji, stručni saradnici i ostali profesionalci, u saradnji sa porodicama, mogu koristiti Standarde učenja i razvoja kao radno sredstvo za:

- planiranje i praćenje razvoja ključnih kompetencija i životnih vještina djeteta (komunikacijske vještine, kritičko mišljenje, upravljanje emocijama, međuljudski odnosi i društvena odgovornost);
- kontinuirano praćenje napretka razvoja kompetencija i životnih vještina;
- planiranje i evaluaciju prakse i kurikuluma;
- pomoć porodicama u boljem razumijevanju o tome šta dijete treba znati i biti sposobno uraditi na kraju ciklusa predškolskog odgoja i obrazovanja;
- identifikovanje i primjenu najboljih praksi usklađenih sa ishodima i standardima učenja i razvoja;
- identifikovanje jakih i slabih strana i mogućnosti u stručnom usavršavanju i profesionalnom razvoju osoblja kako bi se zadovoljile potrebe djece;
- definisanje zajedničke vizije razvoja i učenja djeteta između odgajatelja, drugog osoblja i roditelja;
- dizajniranje aktivnosti koje roditelji mogu raditi kod kuće sa djetetom, s ciljem podrške i pomoći;
- razvijanje dobrih tranzicijskih praksi (npr. prelazak iz porodice u vrtić, prelazak iz vrtića u osnovnu školu,...);
- mentorstva studentima i pripravnicima kako bi povećali svoja znanja i očekivanja;
- korištenje u provedbi individualizovanog obrazovnog programa;
- za diskusije i rasprave kroz koje treba da se dođe do daljnjeg razvoja prakse i sistema za rani razvoj i učenje djece predškolskog uzrasta, što uključuje i razvoj standarda.

Neka djeca dožive spektakularne skokove u razvoju za kratko vrijeme, dok druga doživljavaju postepen razvoj u istom vremenskom periodu. U oba slučaja, njihov razvoj je potpuno očekivan i prihvatljiv, jer je veoma važno poštovati ritam i individualne karakteristike učenja i razvoja svakog djeteta. Formulirani Standardi učenja i razvoja samo usmjeravaju odrasle u njihovom procesu sudjelovanja i podrške cjelovitom rastu i razvoju svakog djeteta, jer su to samo opće tačke njegovog razvoja, a ne strogo individualne razvojne staze.

Standardi učenja i razvoja će se koristiti kao smjernice za dublje razumijevanje razvojnih očekivanja praktičara koja se odnose na djecu na kraju ciklusa predškolskog odgoja i obrazovanja (i ishoda kojima se teži u kvalitetnom predškolskom kurikulumu), uz primjenu holističkog, dobno i uzrasno primjerenog pristupa i drugih pedagoških usmjerenja za rad sa djecom u predškolskom odgoju i obrazovanju (npr.

svako dijete je jedinstveno i kreativno biće, svako dijete se razvija svojim ritmom, odgajatelj poštuje dijete u smislu diferencijacije i individualizacije, odgajatelj podržava dijete prilagođavajući mogućnosti učenja, roditelji su prvi i najutjecajni učitelji djeteta, dijete uči kroz igru i vlastitu aktivnost, poučavanje mora biti integrisano, prelazi moraju biti olakšani, potrebno je obezbijediti sigurno i poticajno fizičko i socijalno okruženje i drugo).

Standardi učenja i razvoja nisu namijenjeni testiranju, tj. provjerama postignuća testiranjem djece. Praćenje i analiza razvoja i napretka djeteta uz pomoć ovih Standarda treba prije svega da budu osnov za osmišljavanje i osiguranje iskustava za razvoj ključnih kompetencija i životnih vještina svakog djeteta u skladu sa individualnim mogućnostima i potrebama, u kontekstu autentične društvene brige o djetetu u kojem se taj razvoj očekuje i odvija.

3. Sadržaj i struktura Standarda učenja i razvoja

Ovaj dokument je pouzdan pratilac Zajedničkoj jezgri cjelovitih razvojnih programa za postupak operacionalizacije ishoda učenja. Standardi učenja i razvoja zasnovani su na razvojnim oblastima: tjelesni razvoj, razvoj govora, komunikacija i stvaralaštvo, socijalni i emotivni razvoj i razvoj ličnosti, intelektualni razvoj, te ujedno prate strukturu koja je ustanovljena u samoj Zajedničkoj jezgri:

- 1. Zdravlje i tjelesni razvoj** (komponente: Razvoj motorike i čula, Zaštita i sigurnost i Zdrav način života)
- 2. Ličnost djeteta i interakcija** (komponente: Odnos prema sebi, Odnos prema drugima i međuodnosi, Odnos prema prirodi)
- 3. Govor, jezik i komunikacija** (komponente: Razvoj govora i upotreba jezika, Usmeno izražavanje i slušanje, Komunikacija i rana pismenost)
- 4. Svijet oko nas** (komponente: Istraživanje svijeta, Rješavanje problema, kritičko i kreativno mišljenje, Rana matematička pismenost, Nauka i tehnika)
- 5. Umjetnost i kultura** (komponente: Stvaralaštvo i kreativnost, Društvena uloga umjetnosti i kulture, Estetske vrijednosti i znanja o umjetnosti)

Za svaku navedenu oblast i komponentu je izrađen set standarda učenja i razvoja zasnovanih na savremenim naučnim spoznajama (iz razvojne psihologije, predškolske pedagogije, interdisciplinarnih studija o ranom djetinjstvu i dr.) usklađenih sa socijalnim i kulturnim kontekstom u kojem dijete raste, razvija se i uči. Izražavamo zahvalnost stručnjacima iz prakse predškolskog odgoja i obrazovanja i različitih naučnih disciplina u oblasti odgoja, obrazovanja i ranog djetinjstva, koji su znatno doprinijeli razvijanju ovog dokumenta.

Oblast:

ZDRAVLJE I TJELESNI RAZVOJ

Komponenta:

RAZVOJ MOTORIKE I ČULA

Ishod 1:

Istražuje čulima predmete i materijale; iskustvena saznanja koristi u misaonim procesima i aktivnostima.

Dijete će biti u stanju da:

- koristi čula za regulaciju pokreta.
- koristi čula za interakciju s okolinom.
- usklađuje pokrete i kretanje s vanjskim podražajima i doživljajima podražaja.
- kreće se u skladu s ritmom muzike (npr. prati pokretom zadati ritam).
- imenuje svojstva dodirnutih materijala.
- razlikuje i imenuje izvor zvuka.
- razlikuje slatko, slano, gorko, ljuto.
- razlikuje i imenuje osnovne i izvedene boje.
- prepoznaje svoju desnu i lijevu stranu.
- orijentiše se i kreće u prostoru.
- pokazuje namjerno pripremljene, šaljive greške na slici.

Ishod 2:

Koristi prirodne oblike kretanja za razvoj funkcionalnih i motoričkih sposobnosti i vještina (puzanje, hodanje, trčanje, penjanje, skakanje, dizanje, nošenje, bacanje i hvatanje).

Dijete će biti u stanju da:

- primjenjuje spretno osnovne oblike kretanja u kojima sudjeluje cijelo tijelo (hoda, trči, kotrlja se, skače, pliva,...).
- kreće se i izvodi pokrete uz koordinaciju tijela.
- ulaže napor i prilagođava svoju snagu zadatku ili fizičkoj aktivnosti.
- izvodi više radnji istovremeno (npr. trči i udara loptu, povezuje trčanje i skakanje, penje se i silazi niz stepenice držeći predmet u jednoj ruci,...).
- održava ravnotežu (npr. stoji na jednoj nozi izvjestan period, skakuće na jednoj nozi, hoda po crti, penje se uz stepenice s noge na nogu,...).
- izvodi tjelesne vježbe sa ili bez rekvizita (npr. udara loptu do određene tačke s izvjesnom preciznošću, baci kuglu srednje veličine s određenom preciznošću, objema rukama hvata loptu s različitih visina,...).
- pridružuje se zajedničkim tjelesnim aktivnosti s elementima sporta (npr. nogomet na male golove).

Ishod 3:

Kombinuje i koordinira psihomotoričke radnje i aktivnosti da postigne/razvija/usavršava složenije oblike kretanja i djelovanja.

Dijete će biti u stanju da:

- uskladi i poveže zadate radnje.
- koristi se predmetima i igračkama različite namjene i nivoa složenosti (npr. niže krupnije i sitnije perle,...).
- sastavlja dijelove motiva u cjelinu (npr. slaže slagalicu,...).
- gradi piramidu od 10 kockica.
- prilagođava svoj pokret specifičnostima pribora (npr. reže makazicama papir, ispravno lijepi na papir, oštri olovke,...).
- rastavlja i sastavlja igračke i predmete za igru.
- koristi pribor za modelovanje u tri dimenzije (npr. za modelovanje, sklapanje predmeta,...).
- drži papir jednom rukom dok drugom crta, piše.
- drži i lista knjigu/slikovnicu, stranicu po stranicu.

Ishod 4:

Pokazuje grafomotoričku sposobnost.

Dijete će biti u stanju da:

- koordinira psihomotorne vještine potrebne za pisanje slova i brojeva (npr. povlači različite linije, povlači linije od tačke do tačke, precrtava motive,...).
- koristi razne pribore za pisanje, crtanje i slikanje ostavljajući tragove na papiru adekvatnim pritiskom (npr. flomasteri, bojice, kistovi,...).
- drži olovku pravilno.
- oblikuje plastelinom slovo/slova svog imena.
- prepisuje po uzoru slova i brojeve.

Komponenta:

ZAŠTITA I SIGURNOST

Ishod 1:

Štiti sebe i druge od povređivanja u konkretnim situacijama.

Dijete će biti u stanju da:

- pokazuje da posjeduje (samo)zaštitne vještine usmjerene protiv opasnih aktivnosti.
- pokazuje da posjeduje (samo)zaštitne vještine usmjerene protiv opasnih situacija.
- pokazuje da posjeduje (samo)zaštitne vještine usmjerene protiv opasnih predmeta i uređaja.
- pokazuje da posjeduje (samo)zaštitne vještine u odnosu na druge osobe.
- uočava očite znakove bolesti.

Ishod 2:**Izražava sposobnost samoprocjene u odnosu na drugu osobu, objekt ili događaj.**

Dijete će biti u stanju da:

- pokazuje da posjeduje zaštitne vještine usmjerene protiv opasnih aktivnosti, situacija i predmeta.
- bira bezbjedno okruženje.
- demonstrira vještine procjene i izbjegavanja opasnih aktivnosti i situacija u kojima su moguće povrede.
- traži pomoć kada je to potrebno (npr. kada se osjeća ugroženo, uplašeno, bespomoćno,...).
- razlikuje dobro od lošeg i nasilnog ponašanja.
- procjenjuje faktore koji doprinose namjernim i nenamjernim ozljedama (uključujući nesreće na motornim vozilima, požarnu sigurnost i sigurnost oružja).

Komponenta:**ZDRAV NAČIN ŽIVOTA****Ishod 1:****Inicira i učestvuje u aktivnostima koje su važne za unapređenje vlastitog zdravlja i blagostanja.**

Dijete će biti u stanju da:

- pridržava se preporuka za zdravu ishranu i učestvuje u fizičkim aktivnostima.
- inicira igru i druženje na način da poziva u igru djecu koja trenutno nisu aktivna.
- upravlja vlastitim emocijama.
- drži tijelo pravilno, uz podsjećanje.
- hrani se samostalno koristeći pribor za jelo.
- oblači se i svlači samostalno.
- obuva se i izuva samostalno.

Ishod 2:**Primjenjuje osnovna načela lične higijene i higijene prostora.**

Dijete će biti u stanju da:

- demonstrira elementarne zdravstvene i higijenske vještine.
- pokaže sposobnost rutinskog obavljanja svakodnevnih aktivnosti (npr. ustajanje, umivanje, pranje zuba, hranjenje,...).
- koristi toalet potpuno samostalno.
- održava ličnu higijenu.
- posprema igračke i sobu.

Ishod 3:**Pridržava se načela pravilne i redovne prehrane.**

Dijete će biti u stanju da:

- odabire hranu koja podržava zdravlje i smanjuje rizik od bolesti i budućih hroničnih oboljenja.
- kontroliše unos slatkiša, ali i voća i povrća, te jede i ono što manje voli.

Oblast:

LIČNOST DJETETA I INTERAKCIJA

Komponenta:

ODNOS PREMA SEBI

Ishod 1:

Pokazuje svjesnost sebe i svog identiteta kroz sopstvene sposobnosti, karakteristike, osobine i mogućnosti.

Dijete će biti u stanju da:

- prepoznaje se kao dječaka/djevojčicu.
- opisuje se: svoje tjelesne osobine, oznake posjedovanja (npr. imam svoj bicikl) i preferencije (npr. volim jesti jabuku).
- objašnjava sebe kao jedinstvenu osobu sa specifičnim karakteristikama.

Ishod 2:

Gradi realnu i pozitivnu sliku o sebi, pokazuje samosvijest, samopouzdanje, samopoštovanje, odgovornost, povjerenje u svoje snage i sposobnosti.

Dijete će biti u stanju da:

- demonstrira pozitivno vjerovanje u sebe i vlastite sposobnosti (npr. pokazuje samopovjerenje u vlastite snage i potencijale).
- izražava ponos na vlastita postignuća.
- iskazuje pozitivan takmičarski duh.
- prihvati ostati samo kraće vrijeme u sigurnom okruženju, uz nadzor.

Ishod 3:

Posjeduje nivo emocionalne svijesti i sigurnosti koja odgovara uzrastu i dobnom sazrijevanju i ispoljava ih u svim aspektima razvoja.

Dijete će biti u stanju da:

- primjenjuje učtivost u ophođenju i djelovanju prema drugim osobama.
- ispoljava emocionalni kapacitet za uspostavljanje bliskosti prema više od jedne osobe.
- prepoznaje emocije (npr. sreće, tuge, straha) i opisuje svoja osjećanja.
- ispoljava empatiju (npr. iskazuje brigu za druge,...).
- djeluje na način da ispoljava suosjećanje i brigu o drugim osobama (npr. spremni su pomoći mlađem djetetu u vrtiću).
- koristi i tumači neverbalno ponašanje.

Ishod 4:**Izražava misli i djeluje na način da može uticati na svoj položaj u okruženju.**

Dijete će biti u stanju da:

- predlaže igre, samo odabire aktivnosti kojima želi da se igra i zabavi (npr. samo bira centar aktivnosti u kojem se želi igrati taj dan u vrtiću).
- bira prijatelje, drugarice i drugare.
- inicira igre i aktivnosti.
- procjenjuje sebe i svoje postupke (npr. putem reflektivnog razgovora sa odraslom osobom).
- zauzima se za sebe i druge (npr. pri diskusiji o raspodjeli obaveza, korištenju vremena za odmor i relaksaciju,...).
- izražava negodovanje na onemogućavanje samoafirmacije i inicijative.

Komponenta:**ODNOS PREMA DRUGIMA I MEĐUODNOSI****Ishod 1:****Uspostavlja, razvija i održava interakcije s drugom djecom i odraslima.**

Dijete će biti u stanju da:

- prilagođava svoje ponašanje naspram poznatih i nepoznatih osoba.
- predstavlja se drugima (zna kazati ove informacije: ime i prezime, koliko godina ima, adresu stanovanja).
- sluša i pamti imena nepoznatih osoba koje mu se predstavljaju.
- igra se s djecom, ima druga/drukaricu.
- pregovara sa vršnjacima i odraslom osobom.
- kontroliše nagonске impulse i prilagođava manifestovanje svojih osjećanja.

Ishod 2:**Pokazuje kooperativnost i zajedničko djelovanje kroz različite aktivnosti i kritički se odnosi prema mišljenjima i stavovima preuzetim od drugih.**

Dijete će biti u stanju da:

- saraduje sa drugima.
- slijedi upute zadate grupi.
- čuva svoje stvari.
- poštuje tuđu svojinu.
- brine o zajedničkim stvarima.
- kritički reaguje na ideje i sugestije drugih.

Ishod 3:

Djeluje u skladu s demokratskim principima, surađujući i odlučujući, uvažavajući i prihvatajući različitosti.

Dijete će biti u stanju da:

- preuzima odgovornost, pregovara i učestvuje u donošenju odluka u grupi.
- daje i/ili slijedi instrukcije u timu, u zavisnosti od uloge koju je preuzelo u podjeli timskih uloga.
- prepoznaje, cijeni i uvažava sličnosti i razlike među ljudima.
- uvažava tuđa gledišta i stavove (npr. prilagodi se autoritetu ili većini grupe).

Ishod 4:

Djeluje u skladu sa društvenim, kulturnim i porodičnim vrijednostima, razvijajući osjećaj pripadnosti zajednici.

Dijete će biti u stanju da:

- primjenjuje pravila ponašanja u grupi.
- iskazuje pažnju i brigu, zauzima se za sebe i bliske osobe.
- imenuje članove uže porodice, njihove uloge i opisuje odgovornosti unutar porodice.
- iskazuje odanost porodici, svom timu, grupi.
- učestvuje u grupnim/porodičnim obavezama i svečanostima.
- traži da učestvuje/pomaže u radnim i svečanim/svečarskim aktivnostima u vrtiću i domu.
- primjenjuje etičke standarde odnosa naspram društvene zajednice.

Komponenta:**ODNOS PREMA PRIRODI****Ishod 1:**

Prepoznaje važnost prirode i uvažava prirodu kao prostor za život, razvoj, igru i učenje.

Dijete će biti u stanju da:

- pokazuje da primjećuje ljepotu prirode, naročito neke očigledne prirodne pojave.
- ilustruje doživljaj boravka u prirodi.
- revidira svoje prosudbe i mijenja ponašanje na osnovu novih dokaza.
- pokazuje samozaštitne vještine u vezi sa opasnim prirodnim pojavama i procesima.
- pokazuje interes za zaštitu okoliša (npr. štedi vodu, električnu energiju,...).
- prihvata etičke standarde odnosa naspram prirodnog okruženja.

Ishod 2:**Pokazuje poštovanje i divljenje prema životu i svemu živom.**

Dijete će biti u stanju da:

- uočava i poredi (dovodi u vezu) konkretnu uzročno-posljedičnu vezu u prirodi.
- dovodi u odnos pojavu u prirodi na svoj život, život i rad ljudi i obrnuto.
- proučava izgled i život životinja (npr. kukci, ptice u prirodnom staništu, dvorištu, slikovnici, enciklopediji).
- razlikuje životinje po staništu (domaće, divlje,...).
- opisuje nekoliko očitih odlika osobe, biljke, životinje.
- pokazuje uvažavanje i poštovanje prema odraslim osobama (npr. u obraćanju, u zajedničkom prostoru, u sredstvima javnog prijevoza,...).
- pokazuje interesovanje za zbrinjavanje biljaka i životinja (npr. brine o kućnom ljubimcu, njeguje biljku u vrtiću ili svom domu).
- nabroji nekoliko primjera pravednog ili nepravednog ponašanja kada je u pitanju odnos prema ljudima i životinjama, iz iskustva.

Ishod 3:**Postaje socijalno odgovorno i djeluje u skladu s principima rješavanja problema u životnoj sredini (održivi razvoj).**

Dijete će biti u stanju da:

- pretpostavlja kako će se stvari/događaji u životnoj sredini odvijati.
- primjenjuje savjete i pravila o sigurnom kretanju na otvorenom (npr. prelazi preko ulice na pješačkom prelazu pažljivo gledajući u oba smjera, u pratnji odrasle osobe).
- ispituje pravila i odgovornosti za tretiranje i poštivanje zemlje i njenih resursa s poštovanjem.
- daje kritički osvrt na nepravdu (npr. nepravedan postupak) u svome okruženju.
- koristi pravila za propisno odlaganje otpada na za to predviđena mjesta.

Oblast:

GOVOR, JEZIK I KOMUNIKACIJA

Komponenta:

RAZVOJ GOVORA I UPOTREBA JEZIKA

Ishod 1:

Koristi intuitivni, unutrašnji i neverbalni govor primjeren uzrastu i dobnom sazrijevanju.

Dijete će biti u stanju da:

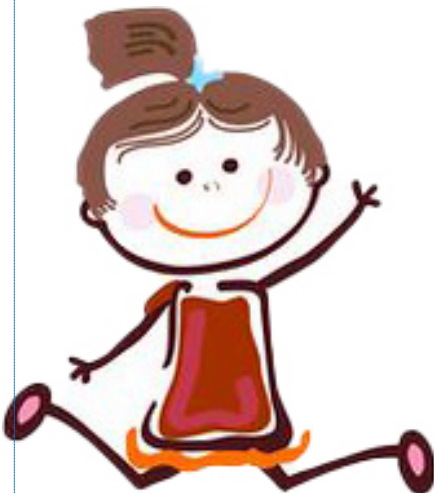
- koristi neverbalne vidove komunikacije da bi iskazalo misli.
- eksperimentiše sa glasovima, rimuje.
- izražava zadovoljstvo kada mu se čita i pričaju priče.
- odgovara na direktne i indirektne signale i zahtjeve.
- priča izmišljenu priču igrajući se glasovima i glasovnim kvalitetima govora.
- primjenjuje neverbalnu komunikaciju da bi zadovoljilo svoju potrebu, u kontekstu.
- izražava se govorom i glasovnim kvalitetima govora kao što su visina, tempo i boja glasa, kako bi izrazilo osjećanja, misli i ideje.
- prati odnose među ljudima i aktivno učestvuje u interakciji (npr. prepoznaje namjere drugih i predviđa njihove postupke).

Ishod 2:

Primjenjuje glasovne strukture jezika i intuitivno uočava strukturu riječi i rečenica u skladu sa književnojezičkim normama i koristi ih u usmenom govoru.

Dijete će biti u stanju da:

- izražava interes za značenje riječi.
- izražava se razumljivo u usmenom govoru (koristi imenice, glagole, pridjeve,...).
- upotrebljava množinu, padeže, veznike i prijedloge u usmenom govoru.
- koristi na pravom mjestu glagolska vremena u govoru (uz napomenu da još može griješiti pri slaganju nekih glagolskih vremena, subjekta i predikata).
- izgovara sve vrste rečenica.
- izražava verbalno svoju misao, potrebu, želju, namjeru itd.
- postavlja pitanja o simbolima koji označavaju glasove.
- primjećuje greške u govoru drugih.

Ishod 3:

Sastavlja smislene rečenice i iskaze koristeći ih u kontekstu prenošenja značenja, ideja i razmišljanja.

Dijete će biti u stanju da:

- proizvodi smislene iskaze od 5-6 riječi, govori u složenim kombinacijama riječi i rečenice.
- prihvata ulogu sudionika u razgovoru (npr. postavlja relevantna pitanja, povezuje iskaze sa temom razgovora,...).
- mijenja i prilagođava svoje zahtjeve u odnosu na sagovornika.
- proizvodi indirektno zahtjeve i opravdanja.
- reprodukuje zanimljive događaje/doživljaje.
- dramatiizuje poznate priče, iskustvenu situaciju ili izmišljene događaje.
- ilustruje vlastite impresije (npr. opisom, crtanjem, slikanjem, modelovanjem, dramskom igrom, plesom,...).
- objašnjava da se njihove i tuđe ideje mogu napisati, a zatim se mogu pročitati (npr. oni sami ili neko drugi).
- koristi razne oblike ranog pisanja (npr. pisanje, crtanje, korištenje nizova slova, drugih simbola,...).
- demonstrira razumijevanje svrhe pisanja (npr. bilježenje popisa za kupovinu, uputstava, priča; pisanje pozivnica, razglednica,...).
- predstavi vlastita stvarna ili imaginarna iskustva putem pisanja (sa/bez ilustracija).
- piše na svoj način poznate riječi poput vlastitog imena.
- pokuša pročitati ili se pretvara da čita.
- iskaže potrebu da pregleda i ponekad izmijeni svoje zapise i crteže.
- raspravlja o vlastitim predviđanjima, objašnjenjima i generalizacijama na temelju prošlih i trenutnih iskustava.

Komponenta:**USMENO IZRAŽAVANJE I SLUŠANJE****Ishod 1:**

Pokazuje govorna i jezička iskustva i bogati rječnik i rečenicu u različitim aktivnostima.

Dijete će biti u stanju da:

- usvaja i pamti nove riječi.
- koristi u razgovorima riječi i fraze naučene iz priča i drugih izvora.
- verbalizuje ono što je već vidjelo, doživjelo (npr. iskustvo iz neposrednog okruženja).
- opisuje šta se nalazi na slikama jasnog sadržaja.
- prepričava priču, avanturu omiljenog lika iz književnog djela ili dječijeg filma.
- reprodukuje naučenu pjesmu ili kratku priču.
- pokaže određeni sadržaj u zbirci fotografija, na zahtjev.
- izražava interes da mu se priča, čita, pjevuši.
- tumači obećanje.

Ishod 2:**Istražuje govor i jezik i pokazuje inicijativu u usmenom izražavanju.**

- Dijete će biti u stanju da:
- postavlja pitanja koristeći kad, kako, zašto i odgovara na postavljena mu pitanja dužim rečenicama.
  - prenese poruku od jedne do druge osobe.
  - izmišlja nove riječi, kratke priče, stihove, zagonetke.
  - kazuje svojim riječima šalu, zagonetku (npr. pokazuje smisao za šalu, osmišljava pitalice, zagonetni sadržaj,...).
  - dodjeljuje glas likovima u igri.
  - koristi vokabular za poređenja (npr. daje primjer za komparativ, razliku, suprotnost,...).

Ishod 3:**Pokazuje sposobnost slušanja u grupi vršnjaka i odraslih u različitim situacijama.**

- Dijete će biti u stanju da:
- prikuplja informacije iz okruženja koristeći svoja čula, posmatranjem i kroz razgovore.
  - prati i izvršava nekoliko (tri) naloga verbalno, datih istovremeno, bez gestikulacije.
  - učestvuje u diskusijama i dijalozima.
  - sluša sagovornika.
  - prati dogovorena pravila za diskusiju (npr. sluša drugog i nastavlja razgovor).
  - odgovara s razumijevanjem na njemu upućen govor.
  - uviđa poruke iz okruženja.
  - razgovara o određenoj temi, drži se teme razgovora.
  - stupa u komunikaciju s drugom djecom i odraslima lako.

Komponenta:**KOMUNIKACIJA I RANA PISMENOST****Ishod 1:****Analizira književne tekstove kroz komunikaciju s drugima.**

- Dijete će biti u stanju da:
- komunicira u različite svrhe (npr. za izražavanje osjećanja, postavlja pitanja, odgovara drugima na postavljena pitanja,...).
  - pokazuje interesovanje za čitanje i pisanje.
  - imenuje glavne likove.
  - nabroji glavne događaje u priči logičnim slijedom.
  - opisuje glavne osobine likova i ključne događaje neke priče.
  - prati, sluša i razumije tekstove (štampane, vizuelne i multimedijalne) i reaguje odgovarajućom gestom, postupkom, komentarom ili pitanjem.
  - interpretira, otpjeva pjesmu, odrecituje tekst koji je naučilo napamet.
  - prati ritam i melodiju pri recitovanju pjesme.
  - pamti i prepričava kraće književne i informativne tekstove, filmove, predstave (poštujući redosljed zbivanja).

- razlikuje književne vrste s kojima je najčešće bilo u doticaju (npr. priča, pjesma, bajka,...).
- kazuje svojim riječima emotivni doživljaj o književnom tekstu.
- iskazuje radost i uživanje u književnim tvorevinama.

Ishod 2:

Pokazuje kako funkcionišu sistemi simbola komunikacije i koristi ih.

Dijete će biti u stanju da:

- slijedi štampane riječi s lijeva na desno, od vrha prema dnu i stranicu po stranicu.
- prepoznaje da izgovorene riječi mogu biti predstavljene određenim nizovima slova u pisanom jeziku.
- postavlja pitanja o simbolima koji označavaju glasove.
- priča priču po nizu slika.
- komunicira pomoću različitih simbola.
- usklađuje glasove sa grafičkim simbolima.
- prepoznaje i imenuje barem nekoliko velikih štampanih slova abecede/azbuke.
- počinje „čitati“ logografski¹.
- otkriva vrijednost i zadovoljstvo kad ste sposobni komunicirati na više jezika ili u drugoj vrsti komunikacije.
- prepoznaje da postoje alternativni i različiti oblici komunikacije (npr. Brajevo pismo, znakovni jezik, čitanje s usana, sredstva za digitalnu komunikaciju,..).

Ishod 3:

Izražava se pomoću grafičkih simbola u svakodnevnim aktivnostima.

Dijete će biti u stanju da:

- ilustruje glavnog junaka.
- ilustruje ideje ili ono što je bila glavna ideja.
- koristi se različitim načinima grafičke komunikacije.
- piše svoje ime na crtežu, slici, ilustraciji.
- traži način kako nekome napisati pismo, poruku.
- razlikuje i „čita“ nekoliko saobraćajnih znakova.
- „čita“ neke poznate natpise (npr. imena trgovačkih radnji koje poznaje i sl.).

¹ Logografsko učenje čitanja je prva faza u učenju čitanja, kada dijete određenom strategijom sagledava riječi kao cjeline. Dijete fokusira minimalnu pažnju na dijelove riječi, usredsređeno je na sliku kao cjelinu.

Oblast:

SVIJET OKO NAS

Komponenta:

ISTRAŽIVANJE SVIJETA

Ishod 1:

Koristi čula za posmatranje i istraživanje fenomena i procesa u prirodi.

Dijete će biti u stanju da:

- pokazuje znatiželju i zanimanje za svoje prirodno okruženje (npr. što ga navodi na bavljenje aktivnostima vezanim za nauku).
- proširuje svoje posmatračke vještine (npr. produžavanje vremena u kome nešto posmatra, sposobnost opisivanja i potvrđivanja svojih opažanja korištenjem različitih resursa).
- učestvuje u jednostavnim istraživanjima (npr. postavlja pitanja manipulišući materijalima; predviđanjem - što bi se moglo dogoditi sljedeće; testiranjem vlastitih opažanja kako bi se utvrdilo zašto se nešto događa/dešava).
- eksperimentiše sa vodom i osobinama materije u dodiru s vodom (npr. so i šećer se tope u vodi, kamen tone, plastika pluta,...).
- eksperimentiše sa magnetizmom, svjetlošću, zvukovima, kretanjem tijela.
- daje primjere tipičnih karakteristika različitih godišnjih doba.
- ukazuje na tipična svojstva zemljanih materijala (pijesak, stijene, tlo, voda) i živih organizama.
- prepoznaje glavna obilježja zemljine površine (potoci, brda, plaže) kada se nalaze u dječijem neposrednom okruženju i susjedstvu koje posjećuju.
- istražuje okolinu, svojstva tvari, funkcije predmeta.
- objašnjava sličnosti i razlike u onome što otkriva.
- prisjeća se cikličnih promjena na određenom objektu u neposrednom okruženju (npr. drvo iz godine u godinu- behar, list, plod, opadanje lišća,...).
- opisuje stalnost u promjeni.
- razlikuje očigledna agregatna stanja vode (npr. tekuće stanje, led,...).
- postavlja pitanja o prirodi, promjenama i fenomenima u prirodi.
- istražuje transformacije u prirodi u neposrednom okruženju (npr. agregatna stanja vode, razvoj insekta, rast biljke iz sjemenke, životne cikluse životinja, biljaka).
- opisuje očigledna svojstva konkretne prirodne pojave, živog bića.
- nabraja elementarne uslove neophodne za život živih bića – vazduh, voda, svjetlost (toplota), hrana, tlo.
- opisuje očiglednu vremensku pojavu i uslove koji se mijenjaju s promjenom vremena (npr. vjetar, kiša, snijeg, oblaci).
- objašnjava načine kako biti siguran u određenim situacijama (npr. za vrijeme lošeg vremena, boravka na otvorenom, u zatvorenom,...).

Ishod 2:

Dovodi u vezu sebe, ljude, biljke, životinje, predmete i pojave u prirodnom okruženju u cilju razumijevanja svijeta u kojem živi.

Dijete će biti u stanju da:

- opiše vidljive dijelove tijela i nabroji neke od elementarnih funkcija dijelova tijela (pokazujujući veće znanje i poštovanje prema svom tijelu).
- komentariše promjene koje zapaža (npr. ovdje je nova zgrada, prije nije bila).
- razlikuje dijelove dana povezujući ih sa vlastitim aktivnostima.
- razlikuje jučer, danas, sutra, uz napredovanje.
- iskazuje interes o tome kako se rađa dijete, zašto čovjek umire itd.
- koristi prisjećanje, fotografije, anegdote, lično i porodično iskustvo kako bi objasnilo vlastiti rast, razvoj i promjene.
- odabire odjeću i obuću u skladu s vremenskim prilikama (npr. za lutku, za sebe,...).
- opisuje funkciju predmeta, namještaja, aparata, alata.
- razvrstava stvari ili slike stvari u kući/vrtiću na osnovu svrhe korištenja (npr. sapun u kupatilo, obuća u hodnik, jastuk u spavaću sobu,...).
- prepoznaje put od kuće do vrtića, rekonstruiše slijed kretanja.
- razlikuje prirodne i vještačke izvore toplote i nabraja čemu one služe.
- identifikuje očigledne zagađivače zraka, tla, vode.

Ishod 3:

Koristi informacije iz različitih izvora o živoj i neživoj prirodi.

Dijete će biti u stanju da:

- raspravlja o doživljajima i događajima, traži više informacija o tome.
- pokazuje rastuću sposobnost prikupljanja i bilježenja (uz pomoć podataka o pojavama, živim i neživim bićima (npr. u raspravama, crtežima, na jutarnjem sastanku u vrtiću kada se bilježi kakvo je vrijeme danas, koliko sunčanih dana je bilo u toku prethodne sedmice i sl.).
- kategorizuje živo i neživo u svom okruženju na temelju karakteristika koje može posmatrati (npr. tekstura, boja, veličina, oblik, temperatura, korisnost, težina).
- upotrebljava vještine posmatranja za izgradnju svijesti o biljkama i životinjama, njihovim životnim ciklusima (npr. rođenje, starenje, smrt) i osnovnim životnim potrebama (npr. zrak, hrana, svjetlost, odmor).
- opisuje odnose među poznatim biljkama i životinjama (npr. gusjenice jedu lišće).
- opisuje mjesta na kojima žive poznate biljke i životinje u bliskom okruženju (npr. grad, parkovi, polja, šume).
- upoređuje kretanje uobičajenih predmeta u pogledu brzine i smjera (npr. brži, najsporiji, gore, dolje, lijevo, desno).
- koristi vokabular za suprotno, komparaciju, smjer.

Ishod 4:**Stiče kompetencije za učenje i rad.**

- Dijete će biti u stanju da:
- pravi raspored svog vremena (npr. za igru, druženje, rutinsku i/ili konkretno određenu aktivnost) i realizuje ga.
  - planira aktivnosti i postavlja pravila na osnovu ranijih iskustava.
  - pokazuje ustrajnost unatoč suočavanju sa poteškoćama (npr. nastavljajući započetu aktivnost).
  - provodi do kraja započetu aktivnost (npr. završi šta je započeto).
  - izrazi ono što je naučilo, kazuje svojim riječima naučeni sadržaj.
  - nabroji i objasni šta je potrebno tokom rada, igre.
  - ponavlja pokazane aktivnosti bez veće pomoći drugih.
  - primjenjuje stečeno znanje u igri i aktivnostima u vrtiću i izvan njega.

Komponenta:**RJEŠAVANJE PROBLEMA, KRITIČKO I KREATIVNO MIŠLJENJE****Ishod 1:****Osmišljava, ispituje i primjenjuje nove ideje i teorije na temelju prethodnih iskustava i kritičkog odnosa prema njima.**

- Dijete će biti u stanju da:
- postavlja pitanja vezana za vlastiti interes i zapažanja (npr. kada su živjeli dinosauri, zašto ih danas nema,...).
  - upoređuje i procjenjuje iskustva, radnje, događaje.
  - koristi stečena iskustva za izgradnju novih.
  - pronalazi više odgovora/ rješenja na pitanje, problem, izazov.
  - dodjeljuje novu funkciju i ulogu poznatom predmetu, igrački, u igri.
  - istražuje funkcionalnost stvari i ideja propitujući odnose i međusobne uticaje (npr. pokazuje interes za alate, mašine, aparate, želi znati kako funkcionišu,...).

Ishod 2:**Prepoznaje uzročno-posljedične veze i odnose.**

- Dijete će biti u stanju da:
- dovodi u vezu odnose i međusobne uticaje između funkcionalnosti predmeta i ljudi (npr. njihovih ideja).
  - prepoznaje uzrok i posljedicu pri manipulisanju predmetima.
  - prepoznaje uzročno-posljedične veze i odnose eksperimentišući putem pokušaja i pogrešaka.
  - procjenjuje uzrok i posljedicu putem sistematizovanih iskustava, generalizacijama i predviđanjem (npr. „danas može pasti kiša jer se nebo zacrnilo.“).

Ishod 3:

Primjenjuje strategije djelovanja i razmišljanja uključujući se u različite životne situacije i situacije rješavanja problema.

Dijete će biti u stanju da:

- pokaže sposobnost rješavanja problema birajući strategiju na intuitivnom nivou (npr. posmatranjem, pogađanjem, korištenjem metode pokušaja i pogrešaka, analiziranjem, poređenjem, traženjem obrazaca, klasifikacijom, planiranjem, objašnjavanjem, diskusijom sa drugima, slušanjem i traženjem informacija).
- provjerava svoju sposobnost rješavanja problema lične i socijalne prirode samostalno ili uz pomoć i podršku.
- izgrađuje vještine prihvatanja rizika i postupaka koji trenutno ne dovode do rješenja (npr. učenje iz greške, nošenje sa neizvjesnostima, predlaganje alternativnih rješenja i slično).
- primjenjuje, koristi maštu i maštovite kombinacije u rješavanju problema.
- prepoznaje ko su pomagači u zajednici (policajac, vatrogasac,...).

Komponenta:

RANA MATEMATIČKA PISMENOST

Ishod 1:

Istražuje matematičke strukture i koristi modele da bi utvrdio njihove odnose.

Dijete će biti u stanju da:

- sortira, klasifikuje predmete i materijale prema svojstvima i upotrebi (boji, veličini, obliku, namjeni itd.).
- grupiše stvari i objekte prema zajedničkim osobinama i načinu organizacije (npr. buket cvijeća, gomila lišća, jato ptica itd.).
- pravi skup predmeta čiji je broj elemenata manji od 10, po zadatom kriteriju.
- uočava stalnost u promjeni (npr. shvata da veličina zbirke nekih elemenata ostaje ista ma kakav bio način na koji je ona predstavljena - početak konzervacije).
- upoređuje količine, rješava jednostavne probleme koji se odnose na količine.
- koristi vokabular kojim se izražava mjerljivo svojstvo predmeta i pojava (npr. debelo-tanko, blizu-daleko, manje-više, isto,...).

Ishod 2:

Stiče primjenjive matematičke predstave i koncepte, koristi ih sa svrhom, izražavajući se matematičkim jezikom i simbolima u različitim situacijama i aktivnostima.

Dijete će biti u stanju da:

- broji do 30, po redu.
- broji količinu očiglednih elemenata nekog skupa.
- pokaže koji je broj prije ili poslije broja 2, 3, 4, 5, 6, 7.
- pokazuje ko/šta je prvi, a ko/šta je zadnji u nizu ili redu, te razumije redne brojeve do 10.
- razvija različite načine za prosto matematičko računanje.
- prepoznaje simbole za brojeve.
- kopira uzorak ili niz (crtajući, nižući po modelu).
- predstavlja i rješava poznatu problemsku situaciju pomoću matematičkih modela.
- imenuje poznate geometrijske oblike (krug, kvadrat,...).
- kopira poznate geometrijske oblike crtajući ih.
- koristi vokabular kojim se izražava vjerovatnoća (npr. možda, sigurno, nikako, moguće, ako-onda, vjerovatno, tačno, netačno).
- razlikuje apoen od jedne konvertibilne marke.
- odbrojava vrijeme (npr. u igri žmire, na satu, na kalendaru,...).
- koristi orijentire u vremenu i prostoru (npr. u danu, određuje mjesto i vrijeme događaja u odnosu na neki drugi događaj, orijentiše se u prostoru jedne stranice, lista papira,...).
- mjeri prema uputama nestandardnim mjerama te standardnim mjerama u igri, ili po uputama.

Komponenta:**NAUKA I TEHNIKA****Ishod 1:**

Posmatra pojave u prirodnom, materijalnom, društvenom svijetu, svijetu tehnike i uz iskustvena saznanja utvrđuje zakonitosti i veze.

Dijete će biti u stanju da:

- postavlja pitanja vezana za vlastiti interes i zapažanja.
- raspravlja o vlastitim predviđanjima, objašnjenjima i generalizacijama na temelju prošlih i sadašnjih iskustava.
- demonstrira da razumije da različiti tehnološki alati imaju različitu upotrebu, uključujući prenošenje osjećanja i ideja.
- prikuplja informacije iz okruženja i koristi ih za produblivanje interesa (npr. proučava izgled kukaca u prirodnom staništu, postavlja pitanja o tome, traži dodatne informacije u slikovnici, enciklopediji,...).
- posmatra i opisuje oblike života biljaka i životinja.
- analizira i opisuje karakteristične osobine određene pojave.
- objašnjava čovjeka kao prirodno i socijalno biće.

Ishod 2:

Pokazuje kompetencije za ranu pismenost iz tehnologije u svakodnevnom životu, igri, učenju, radu, kao i za predstavljanje ideja.

Dijete će biti u stanju da:

- navodi primjere i načine na koje se tehnologija može koristiti za rješavanje problema.
- slijedi pravila za sigurnu upotrebu kompjutera i drugih tehnoloških alata.
- koristi se složenijim konstruktorskim igračkama, sklapa i konstruiše.
- sklapa igračku po uputstvu i modelu.
- gradi čvrstu strukturu u trodimenzionalnom formatu (npr. od drvenih elemenata, žice, plastelina, neoblikovanih materijala).
- koristi sigurne i poznate tehničke uređaje i pomagala za dječiju igru, zabavu i učenje (npr. digitalni fotoaparati, zna uključiti i isključiti kompjuter,...).
- povezuje doprinos ljudskog rada i uticaj tehnologije na rad i život ljudi, kao i na razvoj nauke i društva.
- koristi sigurne kompjuterske programe primjerene uzrastu kako bi samo crtalo, modelovalo, uređivalo ili bojilo neki sadržaj.

Ishod 3:

Pokazuje kompetencije za ranu pismenost iz nauke.

Dijete će biti u stanju da:

- iznosi pretpostavke i teorije o tome kako funkcionišu pojave, fenomeni, predmeti.
- razradi projekt sa vršnjacima koristeći vizuelne forme (npr. izrada vjetrenjače i nalaženje načina na koji će biti u upotrebi, funkcionisati).
- koristi jednostavnije simbole (univerzalne i svoje) kako bi predstavilo pojavu, odnos, stanje, fenomen, osobinu, emociju i slično.
- pokazuje interes za jednostavne eksperimente (npr. naelektrisati balon od vlastitu kosu i sl.).

Oblast:

UMJETNOST I KULTURA

Komponenta:

STVARALAŠTVO I KREATIVNOST

Ishod 1:

Prepoznaje osnovna izražajna sredstva u vlastitom i tuđem stvaralaštvu i u umjetničkim djelima.

Dijete će biti u stanju da:

- razlikuje i imenuje sve osnovne boje, nekoliko izvedenih, crnu i bijelu.
- razlikuje crtež, sliku i skulpturu.
- imenuje različita likovna sredstva (npr. tačka, linija, boja,...).
- nabroji nekoliko muzičkih instrumenata.
- razlikuje pjevanje, sviranje i slušanje u muzici.
- identifikuje par muzičkih instrumenata po izgledu i po zvuku.
- pridružuje se zajedničkom muziciranju.
- prepoznaje dinamiku kao stimulans za kretanje.
- navodi imena likova iz filma/predstave za djecu i svojim riječima ih opisuje.
- poredi dva oblika na istoj slici, dvije kompozicije.
- upoređuje razlike između lutke i glumca, crteža i fotografije, plesa i muzike, i verbalizuje ih.
- pokazuje svijest o kontrastu koristeći plesne elemente (npr. brzo/sporo,...).

Ishod 2:

Istražuje i izražava se kroz različite načine vlastitog izražavanja kroz umjetnost, medije, tehniku.

Dijete će biti u stanju da:

- pokazuje interes da crta, slika.
- izražava interes za igru, ritam, muziku, pokret, glumu, modelovanje i ples.
- odabire i kombinuje razne materijale u likovnom izražavanju.
- osmišljava nove rime, priče, pjesmice.
- dizajnira izgled lutke za dramsku igru i vlastiti izgled.
- generiše vlastiti doprinos zajedničkim muzičkim igrama, igrama sa pokretom, igrama uloga i dramskim igrama.
- pridružuje se zajedničkom muziciranju i igrama s pjevanjem.
- crta i slika po intenzivnom čulnom, pokretnom i osjećajnom doživljaju.
- koristi znanja o osnovnim izražajnim sredstvima u vlastitom stvaralačkom izražavanju.
- eksperimentiše sa miješanjem boja pri slikanju.
- eksperimentiše sa materijalima za izradu kreativnih struktura.
- oponaša, pretvara se da je „neko drugi“ koristeći se pokretom, glasom, gestikulacijom, facijalnom ekspresijom itd.
- izražava svoja i tuđa osjećanja, osobine i stanja na sebi svojstven način različitim umjetničkim sredstvima, uključujući emocije, interakciju, pokret, simbole, ideje.

- koristi umjetnički jezik (crtanje, slikanje, vajanje, dramu, ples, pokret, muziku, pričanje priča) za izražavanje misli, osjećanja i ideja.

Ishod 3:

Stvara kreacije, rekonponuje, te predlaže idejna rješenja i inovacije kroz različite načine izražavanja.

Dijete će biti u stanju da:

- pokazuje interes za korištenje novih ideja, stvari, riječi.
- rekonstruiše, unosi izmjene u poznate priče, uvodičnosti koje je samo izmislilo, pa čak i mijenja tok priče.
- eksperimentiše sa načinima izražavanja ideja i značenja pomoću različitih sredstava i medija.
- kombinuje različite materijale, tehnike i medije kako bi se kreativno izrazilo.
- osmišljava uloge, scenario i predlaže ideje.

Komponenta:

DRUŠTVENA ULOGA UMJETNOSTI I KULTURE

Ishod 1:

Učestvuje u društvenim i kulturno-umjetničkim aktivnostima i svečanostima.

Dijete će biti u stanju da:

- uključuje se u obilježavanje praznika.
- učestvuje u vrtičkim i porodičnim svečanostima.
- izrazi interes za učešćem u javnim i sportskim aktivnostima.
- preuzima svoj dio odgovornosti u zajedničkim akcijama, nastupima, takmičenjima.
- prepoznaje vlastiti doprinos koji daje u zajedničkim projektima.

Ishod 2:

Procjenjuje umjetničke i kulturne pojave i događanja.

Dijete će biti u stanju da:

- prosuđuje svoj kreativni stvaralački rad po datim kriterijima.
- prosuđuje kreativni stvaralački rad drugih po poznatim kriterijima.
- pokazuje interes za odlazak u pozorište, kino, muzej, izložbu, dječiji festival.
- izražava svoj emocionalni doživljaj umjetničkog djela.
- prepriča svojim riječima impresije, doživljaj o najmanje dva umjetnička i/ili kulturna događaja u kojem je učestvovalo.

Ishod 3:**Utvrđuje značaj i ulogu kulturno-historijskog naslijeđa u oblikovanju vlastitoga identiteta.**

Dijete će biti u stanju da:

- prepozna najvažnije primjere kulturno-historijskog naslijeđa u neposrednom okruženju.
- kazuje svojim riječima o primjerima kulturne baštine Bosne i Hercegovine.
- prepoznaje važnost očuvanja kulturne baštine Bosne i Hercegovine.
- kazuje svojim riječima o drugim kulturama i tradicijama.
- pokazuje interes za narodne priče i bajke, uspavanke, zagonetke, brojalice, tradicionalne igre, nošnju.

Komponenta:**ESTETSKE VRIJEDNOSTI I ZNANJA O UMJETNOSTI****Ishod 1:****Prepoznaje važnost estetskih vrijednosti u svakodnevnom životu.**

Dijete će biti u stanju da:

- prepoznaje lijepo u okruženju, prirodi, umjetničkim i tehničkim proizvodima, upotrebnim predmetima, stvarima za svakodnevnu upotrebu.
- formira estetski doživljaj i estetski ukus kroz književnost, poeziju, kiparstvo, slikarstvo, arhitekturu, ples i muziku, pjevanje, dramsku i filmsku umjetnost.

Ishod 2:**Istražuje umjetnička djela i različite vrste umjetnosti u cilju sticanja znanja opće kulture.**

Dijete će biti u stanju da:

- prepoznaje vrste umjetnosti i umjetnička djela s kojima je u doticaju.
- posjeduje znanja o pozorištu za djecu.
- pokazuje interes za nove izazove, otkrića i čuđenja.

